

MEDELHAVSMUSEET
STATENS MUSEER FÖR VÄRLDSKULTUR

ANTI KENS GREKLAND

SAMMANFATTNING AV UTSTÄLLNINGEN

Grundskola åk 4-9, gymnasieskola och vuxenstuderande i ämnena
Historia, Religion, SO

Vägledning för lärare att genomföra en egen visning med sin klass

Introduktion

Denna vägledning och sammanfattning av utställningen om Antikens Grekland på Medelhavsmuseet i Stockholm kan användas av dig som lärare när du på egen hand leder runt dina elever i utställningen och berättar om det som visas. Vägledningen ger tips, fakta, sammanfattning, upplägg, samt vissa höjdpunkter och intressanta föremål, avdelningar och teman att visa och berätta om.

Arbetsuppgifter och övningar som lärare och elever kan använda sig av i samband med museibesöket finns i dokumentet "Antikens Grekland. Lärarhandledning fysiskt skolprogram och egenledd klass".

Inled din visning i centralhallen genom att presentera museet. Fortsätt därefter fram till avdelningen om Antikens Grekland i lokalens borte hörn - Mythörnan. Det utställda materialet är för tillfället sparsamt, men genom föremålen och utbudet går det ändå att presentera, diskutera och visualisera flera teman:

Skulpturer och keramik

Män, kvinnor, barn och slavar

Statsskick

Mytologi

Arvet från antiken löper hela tiden som en röd tråd.

Beroende på teman och behov kan även turer behöva göras till avdelningen om Cypern och Rom.

INTRODUKTION

Med antiken menas ofta den tidsperiod runt Medelhavsområdet som varade från ca 800 f.v.t. till 476 e.v.t. (Västromerska rikets fall).

Den antika grekiska världen bestod av många hundra självständiga stadsstater. De delade gemensamt språk och religion. Kolonisation, handel och krig spred den grekiska kulturen, konsten, språket, religionen och mytologin över stora delar av medelhavsområdet.

Arvet från stadsstaterna ligger till grund för stora delar av det moderna västerländska samhället. Eftervärlden har ofta blickat tillbaka till antiken, och till och med upphöjt epoken till ett ideal. Demokrati, teater, filosofi och naturvetenskap har alla sitt ursprung i Grekland, och vi kan än idag se en stor påverkan från romarna i västerländsk politik, juridik och konst. Museets skulpturer, vaser och andra föremål kan berätta om olika aspekter av livet i Medelhavsområdet: religion och mytologi, politik, vardagsliv och begravningar. Under en tur i utställningarna kan även frågor som identitet, skönhetsideal, slaveri och världsbild tas upp.

Den forntida Medelhavsvärlden såg väldigt olik ut under olika perioder, från bronsålderns befästa palats och den klassiska tidens små grekiska stadsstater till de stora hellenistiska och romerska imperierna. Vilka var kulturernas geografiska förutsättningar och hur påverkade samhällsutvecklingen genom historien? Kulturerna var inte isolerade från varandra, utan möttes genom både handel och krig.

Utvalda föremål kan ge oss en uppfattning om de kontakter som existerade. Arkeologiska fynd från Cypern visar inflytande från såväl Egypten och Grekland, som från perser och fenicier i Mellanöstern. Etruskerna i Italien påverkades av grekerna, och påverkade i sin tur romarna. De ökade kontakterna mellan olika regioner gjorde romarriket till ett mångkulturellt samhälle.

Religionen var en viktig del av det dagliga livet under antiken. Gudarna tillbads och människorna skänkte gåvor till dem på tempelplatsen. Gudar finns avbildade i stora marmorstatyer som smyckat offentliga platser eller förmögna hem. Grekiska reliefer och romerska porträtt visar hur de döda förfäderna vördades.

Andra skulpturer är propagandabilder av härskare och deras familjer. Många föremål som bevarats kommer från den styrande eliten. Andra grupper i samhället, t ex slavar, är svårare att studera idag. Grekerna dekorerade ibland sina vaser med bilder ur det vardagliga livet men också scener ur mytologin. Myterna kan bygga på verkliga händelser i äldre tidsperioder, men har omvandlats till historier som förklarade mycket av den värld man själv levde i. Vasbilderna säger också något om den senare tid då de målades. Många av dessa berömda antika myter är aktuella än idag, inte minst genom filmer och annan populärkultur.

SKULPTURER OCH KERAMIK

Under antiken hade större skulpturer alltid en bestämd funktion. Avbilder av gudar och andra mytologiska figurer kunde vara kultstatyer, utsmyckningar på tempel och offentliga byggnader, eller dyrbara offergåvor. Människors avbilder var oftast gravmonument, minnesmärken över bemärkta personer, eller porträtt av härskare. De flesta människor blev aldrig avbildade. De som ändå blev det, blev det oftast bara en enda gång – vid graven som minne till eftervärlden. Marmor-skulpturerna var ursprungligen bemålade i starka färger för att se så levande ut som möjligt.

De tidigaste stensulpturerna från arkaisk tid (700-tal till ca 510/480 f.v.t.) var kraftigt influerade av egyptisk konst. Unga män (*kouros*) och kvinnor

(*kore*) avbildades stående i stela kroppsställningar. Skulpturerna har ofta långt flätat hår och ett småleende på läpparna. Männen avbildades nakna medan kvinnorna bar draperade dräkter.

Cypriotiska skulpturer från arkaisk tid i Cypernutställningen.

Under klassisk tid (ca 510/480-323 f.v.t.) avbildades kropparna med stor anatomisk realism men fortfarande i strikta ställningar. Ansiktena var starkt idealiserade och människan avbildades som gudalik och evigt ung. Eftersom även de grekiska gudarna avbildades som mänskliga gestalter kan det vara svårt att skilja på gudar och människor.

Apollon Belvedere, romersk kopia av grekiskt original från klassisk tid. Entrén.

Under hellenistisk tid (323 f.v.t - ca 27 f.v.t.) avbildades figurerna mer i rörelse och med mer känslamma uttryck. Under samma tid började porträttlikhet att bli viktigt.

Många av de finaste grekiska skulpturerna var gjutna i brons, men har sällan bevarats eftersom metallen förstörts eller återanvänts. Istället känner vi till dessa verk genom senare kopior i marmor som romarna lät tillverka.

Var är näsorna?

De flesta näsor har skadats när skulpturerna legat under jorden i hundratals år. Vissa näsor har dock avlägsnats avsiktligt. Det lättaste sättet att vandalisera ett skulpterat ansikte är förstås att hugga bort näsan.

Det fanns en vidskeplig tro att en avliden människas ande kunde bosätta sig i ett porträtt. För att undvika sådana spökerier kunde näsan, som sågs som vägen in i skulpturen, huggas bort. Via näsan kom också de efterlevandes brännoffer de avlidnas andar tillgodo i dödsriket. Ville man av någon anledning göra livet i eftervärlden besvärligt för någons ande, så var det enklast att hugga av porträttets näsa.

Impopulära personers porträtt förstördes också av politiska skäl. Flera romerska kejsare drabbades efter sin död av att man förstörde deras porträtt och högg bort deras namn från inskrifter, för att radera personerna ur historien. Utplåningen var dock inget som lyckades fullt ut – trots alla dessa ansträngningar finns det porträtt bevarade av alla de kejsare som drabbades av detta. Att bli bortglömd var det värsta öde antikens människor kunde tänka sig.

Antika skulpturer förstördes ibland även av religiösa skäl. Nyare religioner som kristendom och islam kunde stundtals inte tolerera det man såg som avgudabilder.

Var är snopparna?

Många antika mansskulpturer saknar sina könsorgan. Det beror på att nyare religioner som kristendom och islam förändrade synen på nakenhet under de många hundra år som statyerna legat glömda nere i marken. Kroppen betraktades nu som syndig, skamlig eller rentav farlig att titta på. Man beundrade de antika konstverken, men särskilt statyernas snoppar hade blivit ett problem. En enkel lösning var att hugga bort dessa, och ibland även täcka för med fikonlöv av marmor. När statyn av Apollon Belvedere (entrén) köptes till Sverige 1930 hade den ett sådant löv, som nu är borttaget igen. Antika statyer har alltså medvetet förändrats för att passa in i senare tiders synsätt.

I den mansdominerade antiken var det inget ovanligt med mäns nakenhet. Grekiska män idrottade nakna i de olympiska spelen och romarna umgicks nakna i sina badhus. Överallt fanns skulpturer av nakna manskroppar - kvinnliga gestalter avbildades däremot oftast iförda olika dräkter.

Grekisk keramik

Från den antika grekiska världen finns många olika typer av keramik. Bland de mest berömda är de svartfiguriga och rödfiguriga attiska vaserna från Aten. De flesta vaserna är delar av lyxiga serviser för banketter, symposier, där de fria (ofta förmögna) männen träffades.

Fördjupning: Varje vasform har ett namn och en bestämd funktion. Amfora (vinkrus), hydria (för vatten), kratér (blandningskål), olpe eller oinochoe (kanna), skyfos, kylix eller rhyton (olika dryckeskärl). Det är förekomsten av järnoxid i själva leran som gjorde att man kunde få fram både den ljus orangeröda och den svarta färgen, genom att variera lufttillförseln i ugnen vid de tre bränningsmomenten. De svartfiguriga vaserna dateras till 500-talet f.v.t., de rödfiguriga till 400- och 300-talen f.v.t. Flera av dessa attiska vaser har hittats i Italien, där de var eftertraktade importvaror för etruskerna.

Motiven är ibland hämtade ur det dagliga livet i Aten. Framför allt är det de fria männens värld som skildras. Männen träffades vid symposier, stora banketter.

Fördjupning: De unga manliga medborgarna skulle läras upp av de äldre och mer erfarna – inom politik och krigskonst, men också filosofi, vetenskap, idrott och sex. En kylix-bägare i en montrarna har en bild av en ung man och texten *kalos ho pais* – "pojken är vacker".

MÄN, KVINNOR, BARN OCH SLAVAR

Män och kvinnor

Samhällena i de antika grekiska stadsstaterna var alla mansdominerade och det fanns ingen jämställdhet mellan könen. I vissa stadsstater hade kvinnor däremot fler friheter och rättigheter än i andra städer. I Sparta kunde kvinnan röra sig fritt ute i samhället. Hon fick äga egendom och även skaffa barn med andra medborgare än sin make.

Det viktigaste var att producera nya, starka medborgare och fostra krigare till Spartas armé.

En kvinna i Aten var alltid underställd någon mans förmyndarskap. Han kunde vara hennes far, bror, eller make. Hon fick inte själv välja sin make, eller äga och ärva egendom. Män och kvinnor i Aten levde åtskilda liv, där kvinnans huvudsakliga plats var i hemmet, och mannens i det offentliga livet.

Hos etruskerna och romarna var kvinnans ställning något starkare. De grekiska äktenskapen var ekonomiska och sociala arrangemang vars främsta syfte var att alstra avkomma och garantera släktens fortlevnad. Ofta var kvinnan betydligt yngre än sin make. I både Grekland och Rom kunde såväl män som kvinnor begära skilsmässa. Det känslomässiga kärlekslivet ägde inte nödvändigtvis rum inom äktenskapet. I den grekiska överklassen var intima relationer mellan äldre och yngre män en självklar del av männens umgänge.

Barn

Pojkar värderades i allmänhet högre än flickor. Söner skulle föra vidare släktens blod och namn, och fick till skillnad från döttrarna ofta möjlighet att gå i skola. När en grekisk flicka nådde ca 15 års ålder ansågs hon vuxen, och giftes bort med en betydligt äldre man. I Rom var det lagligt att gifta sig redan vid 12 års ålder för flickor och 14 år för pojkar, men de flesta äktenskap ingicks i de sena tonåren.

Slavar

Grekland och Rom var samhällen baserade på slavarbete. Slavarna befann sig längst ned i samhället, och betraktades som andra människors ägodelar. De hade inga rättigheter, och fick ofta inte ens gifta sig. Barn som föddes av slavar blev själva slavar. Man kunde också bli slav genom att tillfångatas i krig.

En slav kunde frigges eller friköpas för pengar. Ingen vet säkert hur stor andel av befolkningen som var slavar, men ca 10-20% är en vanlig uppskattning för den romerska kulturen.

STATSSKICK

De grekiska städerna var självständiga stadsstater där de flesta fria vuxna män var medborgare med vissa rättigheter och privilegier. Grekerna såg därför sig själva som tydligt annorlunda från kungariket som Persien eller Egypten. Stadsstaterna låg ofta i konflikt med varandra och hade olika statsskick. Vissa styrdes av en grupp adelsfamiljer, andra av enväldshärskare. Sparta var ett undantag som regerades av två kungar samtidigt, ett system som ansågs ålderdomligt redan under antiken.

Vid slutet av 500-talet f.v.t. blev Aten den första demokratin, där alla medborgare aktivt kunde påverka och delta i den politiska processen. De hade rätt att rösta och yttra sig i folkförsamlingen. Kvinnor, barn, slavar och medborgare från andra städer hade inget inflytande.

Sparta

Sparta var speciellt på så sätt att man hade två kungar från olika ätter som regerade samtidigt. Båda räknade sin härstamning från hjälten Herakles. Kungarna var framför allt militära ledare, och samhället dominerades till stor del av militära drag och förutsättningar. Statens affärer leddes av **gerousia**, det kungliga rådet, bestående av 28 äldste och de två kungarna. Rådet kunde lägga fram sina förslag till **damos**, de spartanska medborgarnas folkförsamling som dock inte kunde debattera eller ändra förslagen utan bara rösta 'ja' eller 'nej'. 5 st ämbetsmän, **eforer**, valdes av

damos. Dessa genomförde folkförsamlingens beslut.

Förutom sina fria medborgare befolkades den spartanska staten av **heloter** – invånare i landskapet Messenien som helt förslavats av spartanerna. Heloterna var inte medborgare, men tilläts gifta sig med varandra. De ägdes gemensamt av den spartanska staten och inte av enskilda medborgare.

Aten

Aten är berömt som demokratin födelseplats. Detta statsskick var unikt bland de grekiska stadsstaterna. Atens demokrati var en *direkt demokrati*, där medborgarna personligen deltog i de politiska besluten. Detta skiljer sig från dagens *representativa demokratier*, där man väljer ombud till ett parlament som fattar besluten. Man kan förenklat likna den atenska demokratin vid en lång rad återkommande folkomröstningar. Deltagandet i den demokratiska processen var starkt begränsat. Endast de fria atenska männen över 18 år fick vara med, vilket uppskattats till 10-20% av befolkningen. Kvinnor, barn, slavar och utländska medborgare stod helt utanför demokratin.

Demokratin utvecklades gradvis från ett aristokratiskt välde. Ursprungligen hade **areopagen**, den gamla aristokratiska rådsförsamlingen, den största makten. Den bestod av alla tidigare ämbetsmän, s.k. **arkonter** som valdes efter sin börd och sina rikedomar. Rådet samlades på Areskullen/areopagen nedanför Akropolis. I folkförsamlingen **ekklesian** hade de fattigaste medborgarna inte tillträde.

Viktiga reformer avsedda att minska de aristokratiska klanernas inflytande genomfördes av **arkonerna** Solon (590-tal f.v.t.) och Kleisthenes (508 f.v.t.). Solon införde en ny rådsförsamling, **boulé**. Han gav samtliga medborgare tillträde till **ekklesia**, oavsett förmögenhet.

Kleisthenes reformer brukar räknas som den egentliga demokratin födelse. Han gjorde alla fria invånare i stadsstaten Aten, som ju även omfattade hela landskapet Attika, till atenska medborgare.

Kleisthenes genomförde en ny radikal indelning av medborgarna.

Därefter fungerade den Atenska demokratin under den klassiska perioden så här:

Varje Atensk medborgare tillhörde en **deme**, en liten geografisk enhet (ett stadsdistrikt eller by på landsbygden) som var den minsta indelningen av det politiska systemet. Det fanns ca 140 **demes**. Det var stor variation i antalet medborgare i olika **demes**. En **deme** kunde innehålla både fattiga och rika och var alltså inte uppbyggd kring förmögenhet och släktförhållanden.

Ett antal närliggande **demes** grupperades i en zon, en så kallad **trittye** (en 'tredjedel'). Det fanns trettio st **trittyer** fördelade på tre olika regionala kategorier: tio stadstrittyer, tio kusttrittyer och tio inlandstrittyer. En **trittye** från varje kategori fördes samman och bildade tillsammans en av Athens tio "stammar", **phylai**. De tre **trittyerna** i en stam fick inte gränsa till varandra. På så sätt minimerade den geografiska sammansättningen av varje stam risken för lojalitet tillägnad en klan eller en lokal region - medborgarnas lojalitet riktades mot hela den Atenska staten.

De tio olika stammar, **phylai**, som bildats på detta sätt hade namn efter mytologiska hjältar. Aten hade tio fotsoldatsregementen och tio kavalleriskvadroner, en från varje **phyla**. Varje år valdes de tio högsta ämbetsmännen, **arkonterna**, av folkförsamlingen ur var och en av de tio stammarna, liksom de tio generalerna, **strategerna**.

Från varje stam lottades 50 st delegater fram till Athens stora råd **boulé**, med proportionerligt fler delegater från stammens större **demes**, färre från de mindre.

Den stora rådsförsamlingen **boulé** bestod av 500 medlemmar, 50 från varje stam. De tjänstgjorde i ett år och sammanträdde dagligen i bouleterion på torget Agorá. En medborgare fick bara vara medlem i **boulé** två gånger under sin livstid. Varje stams delegation skötte rådets uppgifter (som ett 'verkställande utskott') under en tiondel av året och kallades då **prytaneis**. Ordningsföljden för när delegationerna skulle tjänstgöra som **prytaneis** lottades fram. **Prytaneis** samlades i prytaneion, också vid Agorá. Varje dag valde **prytaneis** en ny ordförande bland sina 50 medlemmar – till detta kunde man bara väljas en enda gång. **Boulérådets** uppgift var bl a att sköta om Athens tempel, offentliga byggnader och arkiv, men framför allt att vägleda och förbereda frågor inför debatt och beslut i folkförsamlingen, **ekklesia**. **Boulé** hade också ansvaret att därefter genomföra och verkställa det som beslutats i **ekklesia**.

Folkförsamlingen, **ekklesia**, var kärnan i den Atenska demokratin. Den bestod av alla manliga medborgare över 20 års ålder. På 400-talet f.Kr. var detta ca 43 000 personer. För att en giltig omröstning skulle kunna genomföras måste minst 6000 medborgare vara närvarande. **Ekklesias** samlingsplats var oftast kullen Pnyx. Från början träffades man 1 gång/månad, så småningom 3-4 ggr/månad. En kår av statsägda thrakiska slavar patrullerade Athens gator för att se till att medborgarna infann sig. Slavarna bar på rep doppade i röd färg som de smetade ned eventuella soffliggares kläder med. Hade man märkts på detta sätt var man enligt lag förbjuden att göra affärer tills man infunnit sig på Pnyx.

Frågorna på **ekklesias** dagordning bestämdes av **boulérådet**. Innan beslut fattades debatterades frågorna. Alla medborgare hade då rätt att yttra sig inför folkförsamlingen oavsett rikedom eller utbildning. Man röstade därefter genom handuppräknings. För att fatta ett beslut krävdes en enkel majoritet av fler än hälften av de närvarande. **Ekklesia** var ansvarig för alla större

beslut, inklusive att förklara krig, och för att välja de ämbetsmän (**arkonter**) och generaler (**strateger**), som föreslagits av **boulé**. **Ekklesian** lottade fram **boulés** 500 medlemmar, 50 från varje stam (**phyla**). Inga lagar eller beslut kunde träda i kraft utan folkförsamlingens godkännande.

Ekklesians beslut anslogs sedan offentligt på torget Agorá. Här kunde varje **phyla** läsa det som rörde den egna stammens affärer.

Till demokratin hörde också systemet med *ostrakisering*, som Kleisthenes införde. Där kunde medborgarna rösta fram en tioårig landsförvisning av en medborgare. 6000 röster krävdes för att bli ostrakiserad.

Atens medborgare kunde också slumpvis utses till att tjänstgöra som jury i rättegångar och domstolar. Detta slumpmässiga val skeddes genom en apparat som kallas kleroterion. En flat stentavla med en massa springor i, där man stoppar in polletter med personens namn. Varje rad var förknippad med en färg. Därefter tog man slumpmässigt ut en färgad kula ur ett rör och färgen på kulan indikerade vilken rad med springor som skulle tömmas på kandidaternas namn.

En annan variant i rättegångar använde sig av bronspolletter med antingen solida eller ihåliga skaft som indikerade skyldig eller oskyldig. Dessa lades av var och en i en låda, ingen annan kunde på håll se om skaftet var solitt eller ihåligt. På så sätt kunde man rösta anonymt.

Vas från stadsstaten med mytologiskt motiv.

MYTOLOGI

Många vaser har motiv ur myternas värld. Här går det att peka i montrarna på hjältar som Aeneas, Herakles, Orfeus, Theseus och Akilles, eller gudarna Dionysos och Atena. Myterna var populära och figurerna allmänt bekanta. Man behövde sällan skriva ut namnet på de gudar och hjältar som avbildades.

De grekiska myterna var mer än bara sagor. De användes för att förklara hur världen fungerar och varför saker ser ut som de gör. Myterna är ofta kopplade till specifika platser i Medelhavsområdet, och kan ibland ha en delvis historisk bakgrund. Mytologin är full av berättelser om gudar, hjältar, människor och monster.

Gudarna såg ut och uppförde sig som människor. De känns lättast igen på sina olika tillbehör som visar vilket område de ansvarar för. Gudarna var alla släkt med varandra och kunde bli förälskade, svartsjuka och hämndlystna. I myterna ingriper de ofta i människornas värld. Tolv av de mäktigaste gudarna bodde på Olympen, på toppen av berget Olympos, efter att själva ha tagit makten från titanerna, en tidigare generation gudar. Kring dessa olympiska gudar fanns ett stort antal mindre gudomligheter och mytologiska varelser.

Många hjältar var barn till en mänsklig och en gudomlig förälder – ofta den högste guden Zeus. Hjältarna hade ibland övermänskliga förmågor, men var alla dödliga. Den mest populära hjälten var Herakles, som utförde tolv berömda stordåd. Han var den ende hjälte som upphöjdes till Olympen efter sin död.

Myterna berättades ursprungligen muntligt. Den första bok som skrevs på grekiska var Iliaden, den mytologiska berättelsen om det trojanska kriget.

När etruskerna och romarna kom i kontakt med den grekiska mytologin, överförde de stora delar av den till sina egna gudar. Gudarna är liknande, men i Italien har de andra namn. Det fanns även inhemska romerska myter, som ofta handlade om romarnas egen historia och identitet.

Den stora rödfiguriga amforan i mittenmontern avbildar en scen från det trojanska kriget med gudinnan Atena flankerad av hjältarna Odysseus och Diomedes. Hjältarna har just återvänt från en nattlig commando-räd i Troja, där de klättrat över stadsmuren, tagit sig in i ett tempel och stulit den lilla skulptur som Diomedes håller i famnen. Detta är *palladiet*, en staty av Atena som enligt myten skyddade Troja från att erövras.

Fördjupning: Romarna ansåg att de själva härstammade från trojanerna, och att palladiet till slut kommit att förvaras i Vestatemplet på Forum Romanum i Rom. I den vänstra montern finns också en svartfigurig vas med den trojanske hjälten Aeneas som bär sin gamle far på ryggen vid flykten från Troja. Enligt romersk tradition var det Aeneas som förde palladiet till Italien.

Dionysos och vinet

Den grekiske vinguden Dionysos var mycket populär. Enligt vissa myter kom han österifrån, och Indien betraktades av grekerna som ett sagoland förknippat med Dionysos. Enligt myten dog han som spädbarn, men återföddes efter att hans far Zeus sytt in honom i sitt lår. Dionysos förknippades därför med naturens återfödelse och växtlighet.

Dionysos symboler är vinbägaren, kransen av vinlöv och murgröna, och thyrsos-staven - en fruktbarhetssymbol i form av en trästav med en pinjekotte i toppen. I Dionysos vilda följe fanns satyrer och kvinnliga menader. Romarnas motsvarighet till Dionysos kallades för Bacchus eller Liber Pater.

Vid övergången mellan vinter och vår hölls årligen den stora Dionysosfesten i Aten. Då framfördes sånger, danser och processioner. Ur dessa föreställningar föddes den grekiska teatern, i form av flera dagars tävling mellan olika författares pjäser på Dionysosteatern i Aten.

Festen avslutades med *symposier*, stora banketter där de atenska männen låg till bords för att diskutera filosofi, musik, poesi - eller vilka ynglingar som just nu var snyggast och mest populära.

Atens kvinnor fick inte vara med. Efter middagen festade man och drack stora mängder vin. Att bli berusad var ett sätt att dyrka Dionysos.

Vin från en *amfora* blandades med vatten från en *hydria* till lagom styrka i en bålaskål, *krater*. Ur en kanna, *olpe* eller *oinochoe*, hälldes drycken upp i en låg, vid bägare, *kylix*.

Jaktgudinnan Artemis (egen staty)

Statyn av Artemis (Diana hos romarna) rör sig framåt och sänker sin pilbåge efter att ha avfyrat en pil. Liksom sin tvillingbror Apollon är hon bågskytt och pilbåge är hennes vanligaste tillbehör. Den stora marmorskulpturen är ett bra exempel på hur antika fragment på 1700-talet kompletterades med moderna reservdelar - det ansågs då viktigare att statyerna var kompletta än att de var helt antika. Ansiktet och torson med klädedräkten är antika (troligen från romersk kejsartid ca 50-200 e.v.t.), medan bottenplattan, underbenen, armarna, halsen, bakhuvudet och näsan alla är komplett-eringar från 1700-talet. Vid knäskarvarna kan man tydligt se skillnad på underbenens släta, oskadda yta och dräktens slitna, repiga och lagade yta.

Troligen kommer ansikte och kropp från två olika skulpturer. Jämför gärna jaktgudinnan med den helt antika och oresterade Dionysosstorson intill som saknar armar, ben och huvud.

Fördjupning: I slutet av 1700-talet och början av 1800-talet blev antiken på modet bland Europas kungligheter, aristokrater och intellektuella. Många reste på en bildningsresa, *grand tour*, till framför allt Italien och besökte Rom, Pompeji och andra platser med antika lämningar. Den som hade råd kunde också köpa med sig hem en vas eller skulptur till sin privatsamling. Nästan samtliga skulpturer som inköpts på 1700-1800-tal är restaurerade: förutom Artemis kan man visa Dionysoshuvudet mitt emot och de två Apollonstatyerna vid entrén. Man ville helst ha statyer av gudar och berömda personer, så ibland gavs skulpturerna nya identiteter - bland Medelhavsmuseets romerska porträtt finns t ex ett anonymt huvud med namnet på kejsar Vitellius graverat på sockeln som är från 1700-1800-tal. Sveriges kung Gustaf III reste till Italien 1783-1784 och hans samling av marmorskulpturer finns i Antikmuseet på Stockholms slott.

Fat från stadsstaten Sparta. Studiegalleriet.

Efter ett studie av Mythörnan och dess närbelägna grekiska skulpturer finns möjligheten att även besöka andra delar av museet där ett närbesläktat utbud huserar:

GULDRUMMET

Här finns museets exklusiva samling av guld- och silverföremål från Anatolien, Mesopotamien, Syrien, Egypten, Grekland, Cypern, Italien och Bysans. Mer information om utbudet hittas här: [Guldrummet - Medelhavsmuseet](#)

CYPERN GENOM TIDERNA

Stora delar av centralhallen utgörs av utställningen om Cypern. För antikens greker var Cypern främst känt som kärleksgudinnan Afrodites födelseplats - men Medelhavsmuseets Cypernutställning spänner över mer än 7000 år av cyprisk kultur, från stenåldern till romersk kejsartid. Centrum i utställningen utgörs av de spektakulära fynden från kultplatsen Ajia Irini. I en enorm monter möter besökaren nästan 1000 terrakottafigurer ansikte mot ansikte. De är högtidliga gåvor till en okänd gud, och är uppställda kring den heliga sten som innehöll gudens magiska kraft. Mer information om utbudet hittas här: [Cypern genom tiderna - Medelhavsmuseet](#)

Efter en rundtur i centralhallen finns möjligheten att gå upp till museets STUDIEGALLERI som ligger en trappa upp och rör sig utmed ena sidan av lokalen. Här finns mängder av föremål från Grekland, Rom och Egypten, uppdelade utifrån olika geografiska regioner, epoker och teman. Broschyrer finns!

De tväreställda montrarna visar olika sidor av livet under antiken: Bilden av människan, Gudarnas värld, Lust och fägring, Bröd och skådespel, Djurens värld och Upplysning - ljus och skrift.

I montrarna längs väggen visas keramik från ca 3000 f.Kr. - 300 e.Kr. kronologiskt ordnad efter keramiktyper och vasformer. Keramik är ofta den vanligaste och säkraste metoden för datering av arkeologiska platser.